

#DATACTIC3 – NARRATIVA SOBRE PARTICIPACIÓ

Contingut

1.- Què és la “Llei D’ Hondt”?.....	2
2.- Quants diputats es trien a cada província?.....	3
3.- Quants vots fan falta per aconseguir un escó?.....	5
4.- Què és la barrera d'entrada?.....	6
5.- Quins són les causes de la falta de proporcionalitat del sistema?.....	7
6.- Qui són els grans beneficiats del sistema electoral? I els perdedors?.....	7
7.- Quin és la diferència entre vot nul i vot en blanc? Té algun impacte votar “a l'atzar”?.....	8
8.- Quan i on es produeix més abstenció?.....	8
9.- Quants espanyols residents a l'Estranger tenen dret a votar el 20D?.....	9
10.- Per què ha baixat tant la participació dels espanyols residents a l'estranger des de 2011?.....	9
11.- A qui solen votar els espanyols residents a l'estranger?.....	10
12.- Quins canvis en el sistema electoral proposen els partits?.....	10

1.- Què és la “Llei D’Hondt”?

Encara que en general es denomina “Llei D’Hondt” al sistema electoral en el seu conjunt, això és un error, ja que D’Hondt no és més que una **fórmula aritmètica** que converteix el nombre de vots en escons, però a més de la fórmula de repartiment el sistema electoral ho configuren molts altres atributs diferents: grandària de la circumscripció, sistema de llistes, barreres d’entrada, etc.

En concret, la fórmula D’Hondt entra en la categoria de **sistemes “proporcionals”**, denominats així perquè, almenys des del punt de vista teòric, tracta d’atorgar als partits una representació al Parlament més o menys equivalent (o proporcional) al nombre de vots que obtenen. Dins dels sistemes proporcionals, la fórmula D’Hondt pertany al grup de quocients majors, a causa de l’**operativa** que segueix:

- i. S’ordenen les candidatures per nº de vots
- ii. Es divideixen per 1,2,3,...,n (sent n el nº d’escons que reparteix la circumscripció)
- iii. Els escons s’atribueixen a les candidatures que obtinguin els quocients majors, en ordre decreixent

El següent **EXEMPLE** mostra com repartir 10 escons en un escenari hipotètic:

El següent EXEMPLE mostra com repartir 10 escons en un escenari hipotètic:

Nº Escaños: 10

Votos Válidos: 1.000.000

Partido A: 400.000 votos

Partido B: 250.000 votos

Partido C: 150.000 votos

Partido D: 110.000 votos

Partido E: 90.000 votos

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Partido A	400.000	200.000	133.333	100.000	80.000	66.667	57.143	50.000	44.444	40.000
Partido B	250.000	125.000	83.333	62.500	50.000	41.667	35.714	31.250	27.778	25.000
Partido C	150.000	75.000	50.000	37.500	30.000	25.000	21.429	18.750	16.667	15.000
Partido D	110.000	55.000	36.667	27.500	22.000	18.333	15.714	13.750	12.222	11.000
Partido E	90.000	45.000	30.000	22.500	18.000	15.000	12.857	11.250	10.000	9.000

RESULTADO 1:

Partido A: 4 escaños

Partido B: 3 escaños

Partido C: 1 escaño

Partido D: 1 escaño

Partido E: 1 escaño

2.- Quants diputats es trien a cada província?

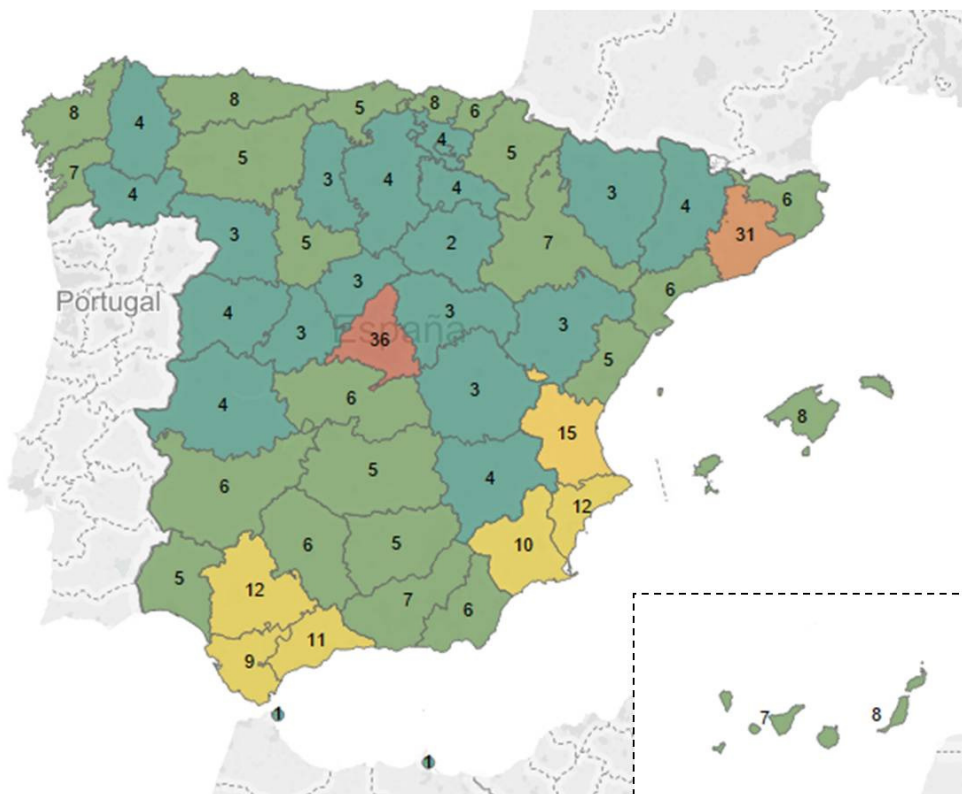
El Parlament espanyol ho componen un total de **350 diputats i diputades**, que es trien entre les **52 circumscripcions** que componen l'Estat Espanyol: les 50 províncies i les 2 ciutats autònomes de Ceuta i Melilla.

El nº d'escons que atorga cada circumscripció depèn del volum de població empadronada a la província tres mesos abans de la convocatòria electoral (és a dir, en el cas del 20D es pren el Padró de l'1 de setembre del 2015), seguint el següent esquema:

- i. De partida, s'assigna 1 escó a Ceuta, un altre a Melilla, i 2 a cadascuna de les 50 províncies.
- ii. Per assignar els 248 escons restants es divideix la població total (amb l'excepció de Ceuta i Melilla) entre 248.
- iii. A continuació, es divideix la població de cada província entre el resultat de l'operació anterior, assignant-se a cada província un nombre d'escons addicionals equivalent al nombre enter resultant d'aquesta operació.
- iv. Els restants diputats s'assignen a les províncies que, en l'operació anterior, obtinguessin els quocients més alts, fins a completar 350.

El resultat d'aquest repartiment, publicat en el BOE, s'expressa en el següent mapa. Madrid (36) i Barcelona (31) són les províncies que decideixen més escons; Soria (2) la que menys.

MAPA Nº 1: Nº D'ESCONS PER PROVÍNCIA

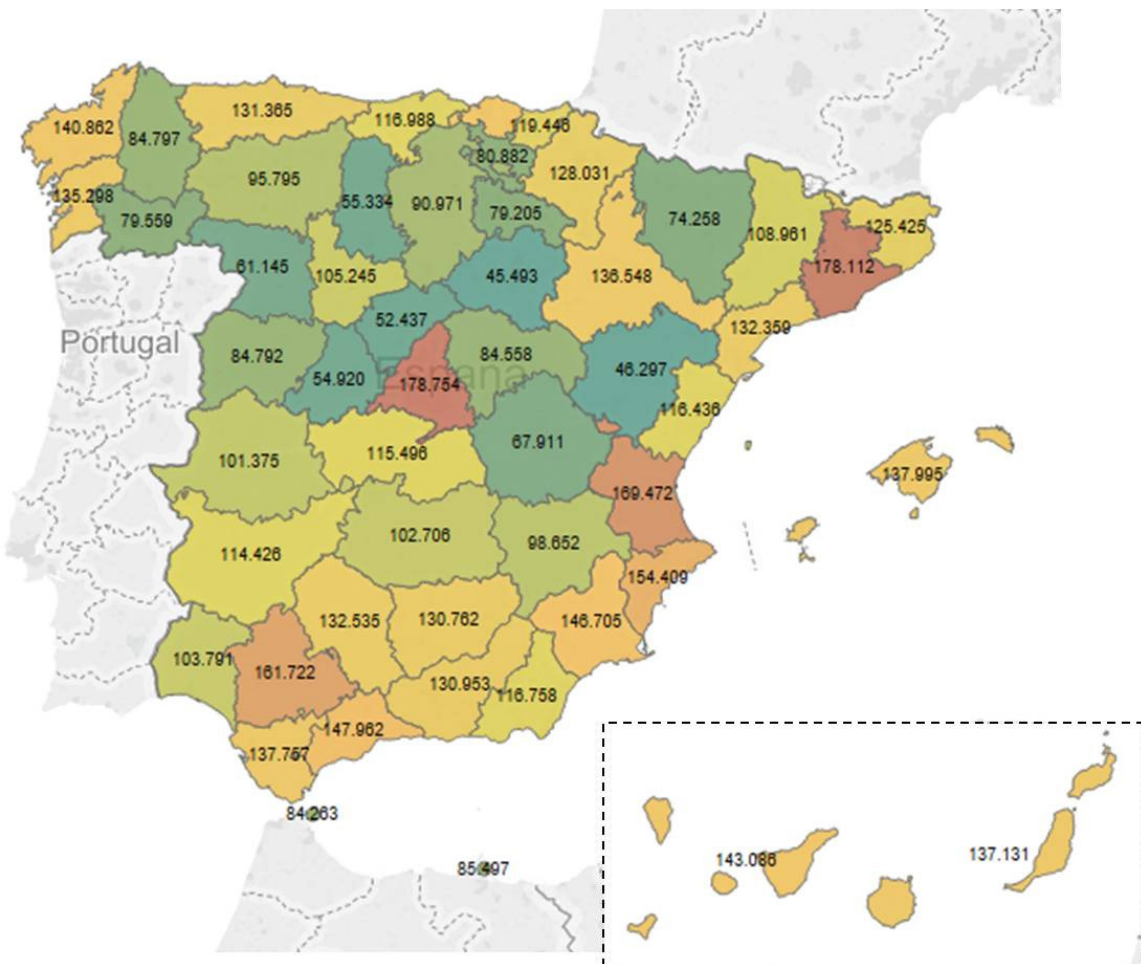

- 20 circumscripcions Molt Petites: trien entre 1 i 4 diputats
- 24 circumscripcions Petites: trien entre 5 i 8 diputats
- 6 circumscripcions Mitjanes: trien entre 9 i 20 diputats.
- 2 circumscripcions Grans: trien més de 20 diputats

Observem per tant que, encara que existeix una correlació entre volum de població i nº d'escons, **el mínim legal de 2 escons que li correspon a totes les províncies concedeix sobre-representació a les províncies petites respecte a les grans**. En les circumscripcions petites o molt petites viu només el 51% de la població espanyola però trien el 71% dels escons; les províncies mitjanes i grans concentren el 49% restant de la població espanyola però només trien el 29% dels escons.

El següent mapa mostra el nombre d'habitants per escó que li correspon a cada circumscripció: en un extrem, Madrid i Barcelona els corresponen un escó per cada 178 mil habitants; en l'extrem contrari, a Soria i Teruel els corresponen 1 escó per cada 45.000 habitants.

MAPA Nº 2: Nº HABITANTES POR ESCAÑO Y PROVINCIA

La sobre-representació de les províncies menors ha estat traslladat, en major mesura, als sistemes electorals que regulen les eleccions als parlaments autonòmics. Encara que #Datactic3 i aquesta narrativa tenen el focus posat en les eleccions generals, **és interessant rescatar de l'hemeroteca l'exemple històric de les eleccions catalanes de 1999. El PSC-PSOE va superar en nombre de vots a CiU però, no obstant això, va obtenir 4 escons menys (52 enfront de 56), el que va possibilitar l'últim mandat de Jordi Pujol.**

Nota: a les eleccions a la Generalitat del passat setembre també van haver-hi importants distorsions. Mirar aquest link:

http://www.eldiario.es/catalunya/GRAFICO-partidos-benefician-electoral-catalana_0_435356994.html

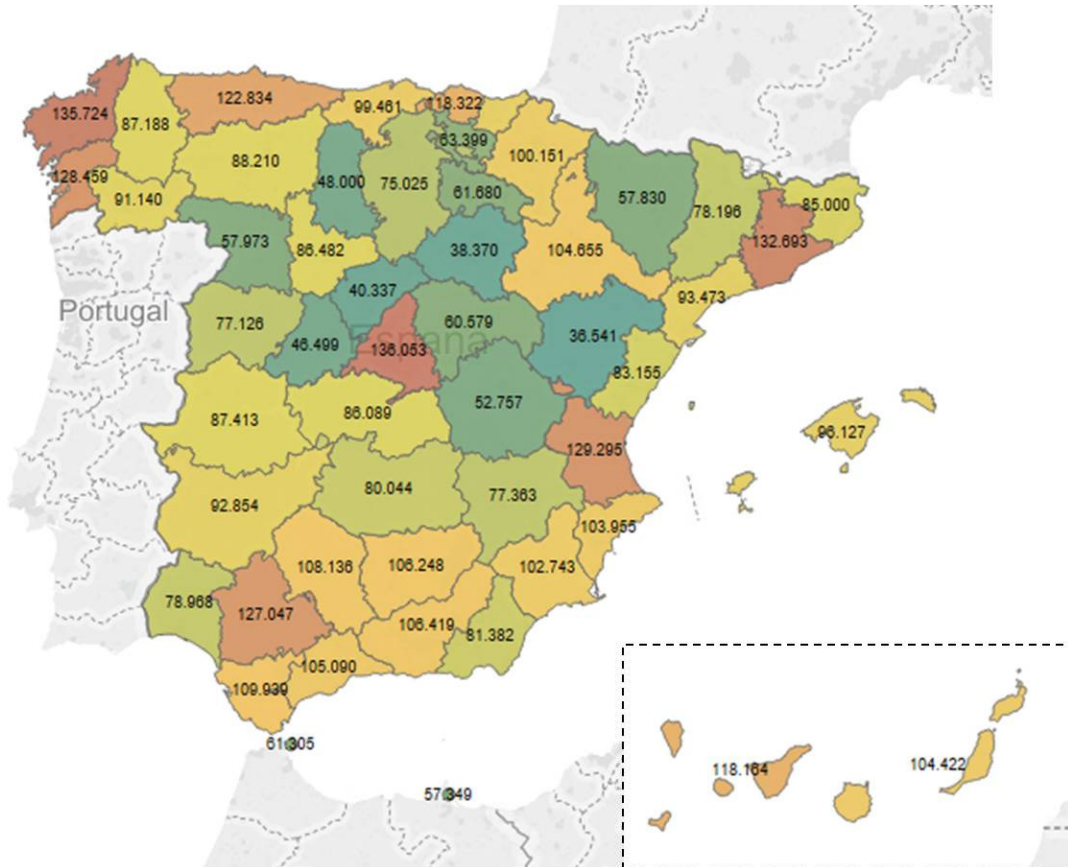
3.- Quants vots fan falta per aconseguir un escó?

Els valors varien enormement depenent de la província, ja que el seu valor dependrà de diversos factors:

- nº d'escons a triar,
- població empadronada major de 18 anys,
- nº de votants no residents (és a dir, expatriats),
- taxa de participació i
- dispersió del vot entre candidatures.

Si prenem les dades del Cens, a Madrid i Barcelona hi ha més de 130.000 persones amb dret a vot per escó, mentre que en Soria i Teruel són menys de 40.000.

MAPA Nº 3: Nº D' ELECTORS POR ESCÓ I PROVÍNCIA

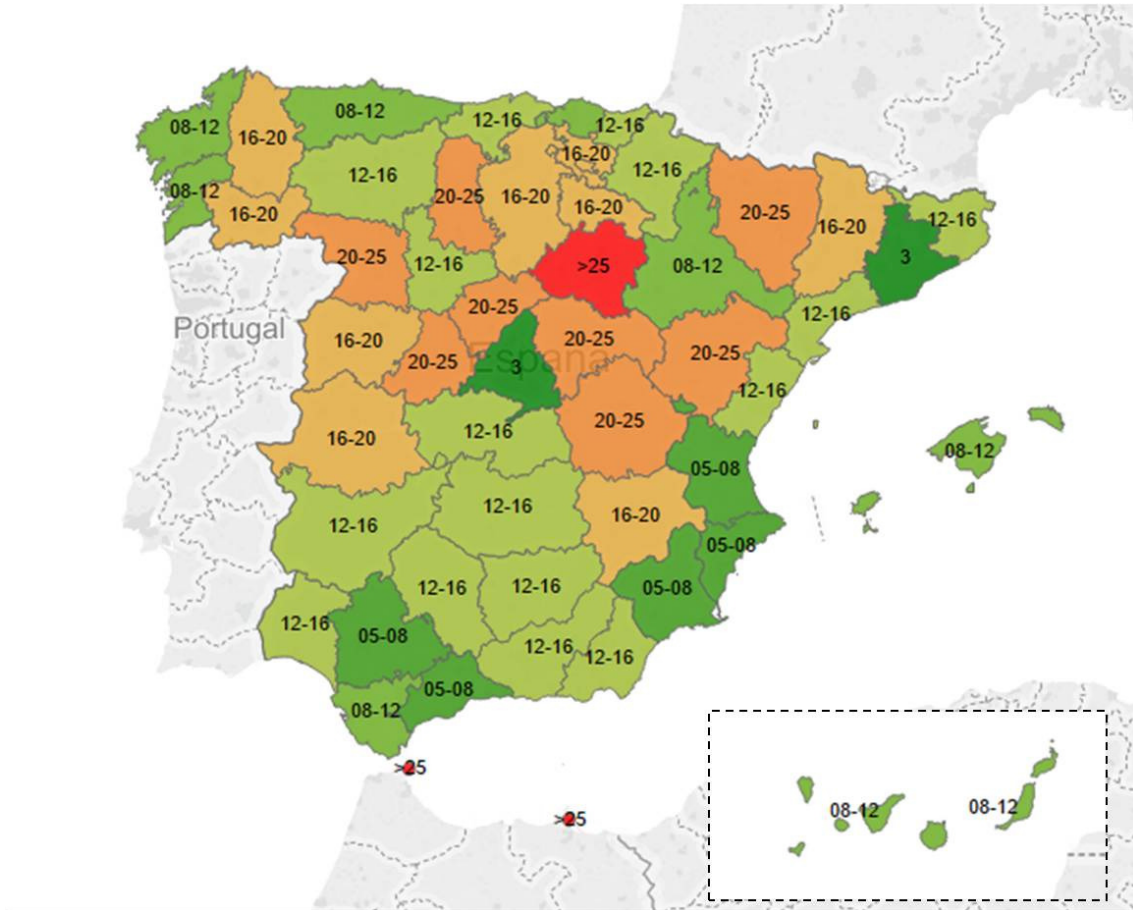
No obstant això, depenent de la taxa de participació i de la dispersió del vot les diferències poden ser encara majors. Prenent un exemple històric, en les Eleccions Generals del 1993 al PP només va necessitar 29.627 vots en Soria per aconseguir 2 escons (és a dir, 14.814 vots per escó); per contra, els 93.347 vots que el CDS va obtenir a Madrid no van ser suficients perquè aconseguís un escó per aquesta circumscripció (ni per cap altra).

4.- Què és la barrera d'entrada?

El concepte barrera d'entrada es refereix al percentatge mínim de vots que una candidatura ha d'obtenir en una determinada circumscripció per obtenir almenys un escó. La llei electoral espanyola (LOREG) estableix, per principi general, la barrera legal del 3%: és necessari treure almenys el 3% dels vots vàlids comptabilitzats a la província perquè els vots obtinguts per aquesta candidatura siguin tinguts en compte en el repartiment d'escons. Això significa, a efectes pràctics, que per a un partit és el mateix treure el 2,99% dels vots vàlids que el 0%, doncs en cap dels dos casos els seus vots seran tinguts en compte per repartir els escons en joc en aquesta província.

No obstant això, la barrera legal només té implicacions pràctiques en les circumscripcions de Madrid i Barcelona, ja que les restants són massa petites com perquè els influeixi la barrera del 3% (no confondre amb els casos en què la barrera legal d'entrada opera en els processos electorals municipals i autonòmics, amb moltes més implicacions pràctiques). En aquestes circumscripcions és més precís parlar de barrera efectiva d'entrada, que és inversament proporcional al nombre d'escons en lliça. En moltes províncies, és necessari treure més d'un 20% dels vots per poder assegurar l'obtenció d'un escó.

MAPA Nº 4: BARERRA EFECTIVA D' ENTRADA (% DE VOTS)

5.- Quins són les causes de la falta de proporcionalitat del sistema?

En contra del que popularment es creu, **la fórmula D' Hondt no és responsable del dèficit de proporcionalitat que pateix el sistema electoral espanyol, sinó que aquest es deu a altres factors**, més relacionats amb els **correctors imposats per la legislació electoral per potenciar el bipartidisme**:

- L'assignació d'un mínim de 2 escons per província
- L'abundància de circumscripcions petites o molt petites, que provoca una elevada barrera d'entrada efectiva.
- La barrera d'entrada legal del 3%, amb efectes freqüents a Madrid i Barcelona.

Hi ha multitud alternatives que podrien conduir a un sistema més proporcional i respectuós amb la voluntat expressada pels votants (i també, com podrien dir els crítics, a un Parlament més fragmentat). Una primera alternativa que convé valorar, per la seva proximitat, és la circumscripció única estatal que s'empra en les eleccions al Parlament Europeu, o bé (solució intermèdia) passar de les actuals circumscripcions d'àmbit provincial a circumscripcions d'àmbit autonòmic. Una altra possibilitat seria la combinació de districtes uni-nominals amb un districte únic a nivell estatal (model alemany), que permetria respectar el principi de proximitat del candidat/a amb els seus electors alhora que es tenen en compte tots els vots obtinguts per un partit a nivell estatal. També hi ha qui apunta a augmentar la grandària del Congrés dels Diputats o canviar la fórmula de repartiment.

Qüestions aritmètiques apart, una demanda molt comuna és l'eliminació de les llistes tancades i bloquejades.

6.- Qui són els grans beneficiats del sistema electoral? I els perdedors?

Per principi, el **sistema electoral espanyol tendeix a afavorir als dos partits més votats en cada circumscripció**. Aquesta lògica traslladada a nivell estatal significa que afavoreix el bipartidisme i perjudica als partits d'àmbit estatal condemnats a jugar el paper de 3^a /4ª força política. És el que podríem denominar "síndrome d'Esquerra Unida", ja que aquesta formació (abans, PCE) ha acumulat el 7,1% dels vots en les Eleccions Generals celebrades des del 1977 però només el 3,5% dels escons.

De la mateixa manera, tendeix a denunciar-se certa **sobre-representació dels partits nacionalistes** o que concentren el seu vot en un determinat territori o Comunitat Autònoma. El que succeeix en aquests casos no és més que una aplicació del principi general: el sistema tendeix a afavorir als dos partits més votats en cada circumscripció. Per tant, CiU, el PNB o CCa (per exemple) no poden considerar-se més afavorits històricament que el PP o el PSOE, però sí són clars guanyadors si els comparem amb Esquerra Unida, per exemple.

Hi ha **exemples històrics** molt significatius:

i. El 2008, amb 970.000 vots en tota Espanya, IU va treure 2 escons, els mateixos que Coalició Canària amb 175.000 vots.

ii. El 2011 Equo va treure 216.000 vots en tota Espanya, que no van ser suficients per treure cap escó (en aquest còmput no es tenen en compte els vots que, en coalició amb Compromís, va obtenir a la Comunitat Valenciana). GeroaBai, amb la cinquena part dels vots (42.000), va obtenir una diputada per Navarra.

iii. En 1993 el CDS va obtenir 414.000 vots en tota Espanya, però cap escó. Al PNB li va bastar concentrar 291.000 vots a les tres províncies basques per obtenir 5 escons.

En definitiva, la **dispersió territorial del vot** penalitza fortament als partits que no aconsegueixen competir pels llocs capdavanters en cap circumscripció. En les properes Eleccions Generals és molt probable que **Ciutadans i Podem** s'uneixin a la llista d'agraviats per un sistema electoral on preval el bipartidisme.

7.- Quin és la diferència entre vot nul i vot en blanc? Té algun impacte votar “a l'atzar”?

L'article 96 de la Llei Electoral (LOREG) distingeix entre vot nul i vot en blanc. El **vot nul** és aquell en què s'altera el sobre o el contingut de la papereta, de manera que no es respectin els models oficials o les candidatures proclamades. Seria nul, per tant, votar a un partit la llista del qual no ha estat proclamada en el BOE o ficar una rodanxa de xoriço dins del sobre. A efectes estadístics, els vots nuls només són tinguts en compte per al càlcul de l'índex de participació /abstenció, però com es consideren vots no vàlids és com si no existissin, i **no són tinguts en compte per al càlcul de la barrera d'entrada (3% dels vots vàlids emesos)**.

Respecte al **vot en blanc**, és aquell en què es diposita el sobre en l'urna buit de contingut, sense una papereta que recolzi cap candidatura. Aquest tipus de vot, freqüent per expressar el descontentament, **afavoreix per norma als partits majoritaris de la circumscripció**, ja que el vot en blanc és un vot vàlid i es té en compte, per tant, per al càlcul de la barrera d'entrada.

El mateix efecte té el que podríem denominar “**vot a l'atzar**”, aquell que es tria a l'últim moment a favor del partit o sigles més efectistes, però sense intervenir cap tipus d'interiorització o coneixement previ de les propostes del partit. Aquest tipus de vot sol dirigir-se a formacions minoritàries i exòtiques, i ha d'evitar-se sempre que es realitzi seguint la conducta descrita (sense intervenir cap tipus d'interiorització o coneixement previ de les propostes del partit), ja que comporta els mateixos efectes que el vot en blanc: **afavoreix als partits majoritaris de la circumscripció** i es té en compte, per tant, per al càlcul de la barrera d'entrada.

8.- ¿Cuándo y dónde se produce más abstención?

Tradicionalmente, **la participación electoral en las EEGG ha sido mayor en contextos de cambio político y/o de gran incertidumbre en el resultado de la votación**. Es por ello por lo que se superó el 75% de participación en 1977, 1982, 1993, 1996 y 2004. La participación fue inferior al 70% en 1979, 1989, 2000 y 2011. Es decir, **las mayorías absolutas del PP han venido precedidas de una desmovilización del electorado de izquierdas y, por consiguiente, de tasas de participación muy bajas**.

Por su parte, la zona Centro suele ser, históricamente, la que arroja unas tasas de participación más altas (78-81%), mientras que Galicia es la comunidad más abstencionista (tasas de abstención cercanas al 40%), seguida de las Islas Canarias y de Guipúzcoa.

Se espera que las elecciones del 20D sean de una alta participación, en la horquilla del 75-80%, favorecida por la irrupción de nuevas formaciones. La abstención podría ser particularmente elevada en Catalunya, debido a que la CUP no concurre a las elecciones y a la desafección de buena parte del electorado.

9.- Quants espanyols residents a l'Estranger tenen dret a votar el 20D?

1.870.000 espanyols i espanyoles residents a l'Estranger o residents absents ("Votants CERA") estan cridats a votar el 20D. Ja representen **més del 5% del Cens** i el seu nombre s'ha duplicat des de l'any 2000. Malgrat la seva importància quantitativa, s'espera que una part molt petita dels Votants CERA exerceixi el seu dret a vot en les properes Eleccions Generals, a causa de les dificultats procedimentals introduïdes per la reforma del 2011. Com a conseqüència d'aquesta, menys del 5% dels votants CERA van votar en les EEGG, enfront del 32% que va votar en 2008.

Argentina és el país amb major volum de votants CERA, 391.000. Li segueixen des de lluny França (195.000) i Veneçuela (157.000). Cuba, Brasil, Alemanya i Mèxic també superen els 100.000 electors.

Atenent al volum de població, **el vot CERA té capacitat per decidir** almenys 2 escons a Madrid, i almenys 1 a Barcelona, A Coruña, Orense, Pontevedra i Astúries.

10.- Per què ha baixat tant la participació dels espanyols residents a l'estranger des del 2011?

La reforma del 2011 va ser impulsada pel PSOE (al Govern), i aprovada amb els vots a favor de PP, CiU i PNB. Aquesta reforma articula un **procediment excessivament garantista**, ja que obliga a votar en dues etapes, amb terminis molt atapeïts que impedeixen resoldre a temps les reclamacions que puguin anar sorgint:

1. **De manera prèvia, deuen sol·licitar el vot** (per fax, correu, o telemàticament). Això és el que es denomina "vot pregat", i ha de fer-se en els 25 dies següents a la convocatòria d'eleccions (és a dir, per votar el 20D cal haver-ho sol·licitat no més tard del 21 de novembre). Els principals problemes observats en aquesta fase es donen entre aquells electors que, per error, no apareixen inscrits en el Cens, ja que en la majoria dels casos no dóna temps a resoldre les seves reclamacions.

2. Rebuda la sol·licitud de vot, la Delegació Provincial del Cens de l'última província de residència de l'elector deu enviar-li, per correu postal, les **paperetes** de totes les candidatures que es presenten per la seva província. Rebudes aquestes, l'elector ha **d'exercir el seu dret al vot bé per correu** (abans del 15 de desembre) bé de manera presencial en el Consolat (16-18 de desembre). El principal problema d'aquesta fase ve derivat de la pressa dels terminis, ja que són generalitzades les queixes de votants CERA que no poden exercir el seu dret al vot a causa que no reben les paperetes a temps.

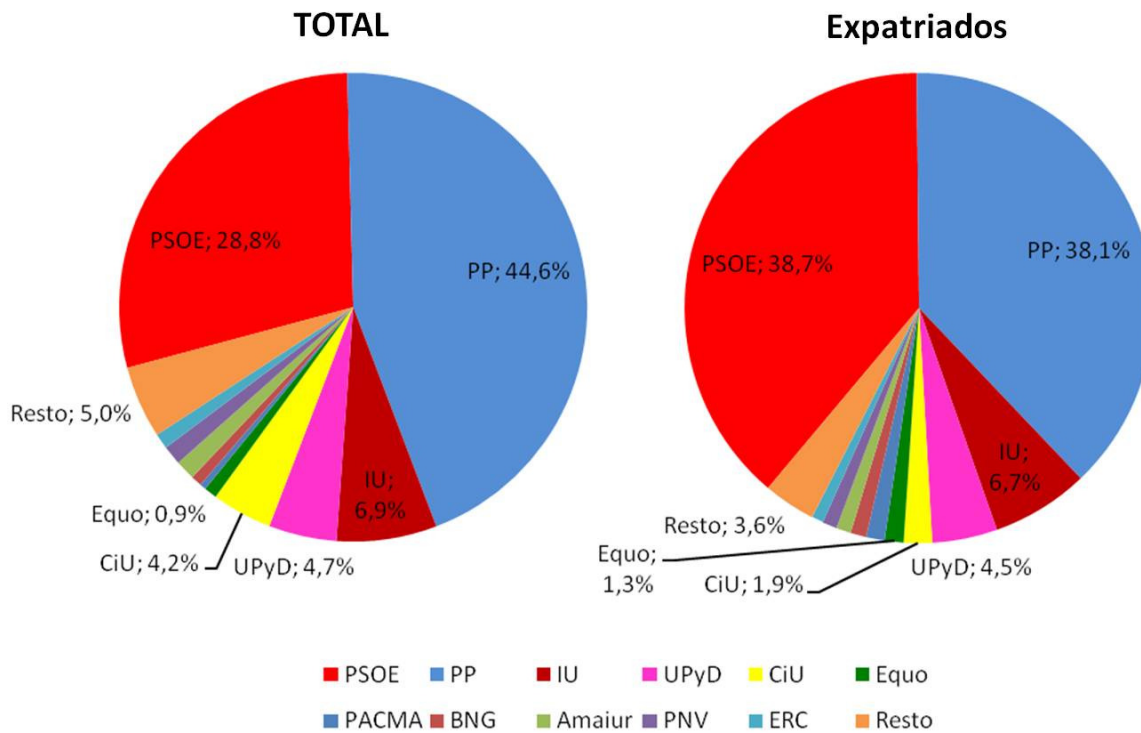
Observi's, per tant, que **el procediment se sustenta en la fiabilitat del servei postal internacional**: 1) El votant envia la seva sol·licitud de vot; 2) La Delegació Provincial li envia les paperetes; 3) El votant vota per correu. I tot aquest trànsit es concentra en 5 setmanes.

En les EEGG del 2011 només el 4,95% dels electors CERA censats van participar en les votacions, enfront del 32% del 2008. A més, només el 53% dels votants CERA que van sol·licitar votar ho van acabar fent.

11.- A qui solen votar els espanyols residents a l'estranger?

L'anàlisi dels resultats històrics llança **una certa tendència del votant CERA cap a l'esquerra**, si ho comparem amb els resultats a nivell global. L'exemple més clar ho trobem en el 2011, quan el PSOE va superar al PP entre els expatriats tot i que, en termes globals, va quedar 16 punts per darrere.

GRÀFIC Nº 1: COMPARATIVA ELECCIONS GENERALS 2011

12.- Quins canvis en el sistema electoral proposen els partits?

- **PP:** de moment, totes les seves propostes conegudes concerneixen a reformar la llei electoral en l'àmbit de les eleccions municipals, però no es coneixen (ni s'esperen) propostes específiques en l'àmbit de les eleccions generals.
- **PSOE:** el seu programa parla d'impulsar el vot electrònic, derogar el vot pregat per als residents a l'estranger (encara que van ser ells els qui ho van imposar), establir un sistema de llistes desbloquejades en les eleccions al Congrés i "millorar la proporcionalitat", sense concretar què mesures concretes hi ha darrere d'una proposta tan genèrica com aquesta.
- **CIUTADANS:** Proposa adoptar el model alemany, de manera que 175 escons es triarien en circumscripcions uni-nominals de grandària similar (encara que en cap cas d'àmbit superior al provincial, per la qual cosa les províncies molt petites seguirien sobre-representades), i els 175 escons restants en una circumscripció única estatal (amb una barrera d'entrada del 3% i mitjançant llistes desbloquejades).
- **PODEM:** Proposa canviar l'actual sistema de circumscripcions provincials per circumscripcions autonòmiques, tractant de mitigar així la sobre-representació de les províncies petites (el que no aconseguirien en casos de Comunitats uniprovincials com La Rioja, Navarra o Cantàbria). Quant a la fórmula electoral, el programa parla d'utilitzar "fórmules de la mitjana major que garanteixin la igualtat del pes del vot de tots els ciutadans", el que cosa no suposa res especialment nou (la fórmula D'Hondt vigent és de mitjana major).

- **UNITAT POPULAR /IU:** Al seu web proposen una “lleï electoral que garanteixi la proporcionalitat i reculli el mateix dret i valor del vot a tots els ciutadans”; quan publiquin el programa esperem veure la concreció.
- **UPYD:** Al seu programa recullen el principi de “un ciutadà, un vot” i l'aposta per les llistes desbloquejades, però falta conèixer la plasmació pràctica d'aquestes propostes.